№ 21. Neue Jüdische Zeitung. I. Jahrgang.

נייע ייִדישע צייטונג

Budapest, Donnerstag, 30. Juni 1881. שנת תרמ"א לפ"ק.

ב"ה בודאפעסט, ה' קרח

דיא „נייע ייִדישע צייטונג" ערשיינט יעדען פרייטאג.

פּראנומעראציאָן: פיערטעל יאָהר: אנגעזאמט 4 פל. א. וו. האלבּיאהריג 2 „ „ „ פיערטעלייאהריג 1 „ „ „

דיא רעדאקציאָן אינד אדמיניסטראציאָן בעפינדען זיך: Schiffmannsgasse 6, Budapest, וואוהין אויך דיא פּראָנומעראציאָנס-געלדער צו זענדען זינד.

אינזעראטע ווערדען בעלייגט בערעכנעט.

דער נייע אונגאַרישע ריכסטאג.

בודאפעסט, 30. יוני.

דיא יאָהלען זינד צום גראָסען טהייל בעגעדעט אינד האבען פיר דיא רעגיערונג איינען יעדר נעסטיגען פעלדיש גענאמען. מיטסטער-פּאָזיציאָן טהאָ יאָרד אים נאָכסטען ריכטאג. אבער איינע גראָסערע מאָיאָרטאָט פערפיגען אלס אים פאָרגינג.

דיעזער נייע ריכטאג, יאָרד פיר דאס לאנד אים אלגעמיינען, וויא פיר דיא יעדעהרים אינ-נאָרמוס אים בעזאָנדערען פאָן גראָסער וויכטיגקייט זיין. פאָר אללעס איזט צו בעריקסטיגען, דאס דיא בעשלוססע דעס פערפאָססונגס ריכטאג מיט דער איפלאָזונג דעסוילבען אָהנע בינדונג דע גראָסס פערלאָרען האבען. דאס דיא מינ-סטער יעדער פיר יאָהר האבען אינד דאס דיא נאָכסטע סעססיאָן בעריפען זין יאָרד. מאנ-בעם דען אָרטהאָדאָקסען יאָרד צוגעפיגט אינ-רעכטע צוט צו מאכען. פיעלליכט איזט עס איינע בעזאָנדערע פיגונג פערזיכרונג, דאס יענער אלאָראָ מאָלנאָר, איין דעססען אנגאָנג הין דיא אָרטהאָדאָקסען יאָרד זיא יעדר שאָרפיגען בעשלוססע בעציעלט דעס אלדערשטלאָנדס נעפאָסט וואָרדען, אין דינעם וואָרטבעריכט הערבעיפאָלליגן איזט אינד וואָסט אים נעגענוואָרטיגען פאָלאָמעט נעטט צוטצו יאָרד. דאס מאכט אינען שינאי ישראל אייניגער אינד דאס איזט שאָן אין נעיריש.

דען הייסס-ריש דען שאנדפעלך דעס אונ-גאָרישען ריכטסטאגס הערען אישטאָצי, איזט עס יאָהל נעטט געלונגען, אים דעמזעלבען הינסעבריינגען אינד יאָרד לאָנגען אים יאָרד-ריש נעפאָסט מאכען, דאס פיר נייערונגס מיט דיינען נעדאָסיגען, הייגפערבאנגען הערצע-ריגען, דאס אונגאָרישע פאָלאָמעט אינד דען אונגאָרישען שטאאט שאנדען יאָרד. דאך דיעסע ער אינגלאָרען אים הייזע צוגעלאָסען איש שייריג אונגיר טרעפפען, דיא עס פערשטעהען יעדען, אין דען נעהאָרן צו דעקען.

דער יעזער בעצייהונג פערשפרעכען יאָרד אונס פיעל פאָן דעם נייגען אלגעמאָרד-נעשען ריכטס מעזע. דעריעלבע איזט יאָרד מיטבאָרישער דעס אונגאָרישען מאגנאטען טעם „עדיעטרעטשי", איזט אבער איך אין עבענוא שאָפער דערגער אלס ער איינע שפּעטער פערער האט. ער יאָרד עס פערשטעהען, איש-טאצי אין דיא שאָנגקען צו יאָרגען, אינד איך פאָן הערען יאָהרמאנגן האפפען יאָרד, דאס ער דיא יעהרע יעולכע ער בעקאָמפען, זיך מערקען אינד נישט מעהר אין פאָרגעהער גלייכלישנ-קייט דען שמאָהונגען אינד לאסטערונגען דיינעס גלייבענס אינד דיינער נאצאָן בייזאָהגען, זאנ-דערן זיך ערגינגען יאָרד, דאס עס דיא יוהען זינד, דערגען ער דיינע נאָכסט פערבאנקט אינד דאס עס אין דער מאכט דער יוהען שטעהט, אין יוידער פאָן דיינער האהע הינאבצישטרעבען.

דיא מיטסטע האפפנונג דיעסעגונג יאָרד אבער אין דיא רעגיערונג. דיא האט בייא דען עטטיגען יאָהלען נעזעהען, יעולכע מאכט דיא יוהען פאָר-שטעלען, דיא האט אין בייזפּיעל עלעלבען אין שייניי. דיא רעגיערונגס אבגעאָרדנעטע קאָר-געל עממער נור דורך דיא אָרטהאָדאָקסען יוהען צו אללעל נעבראָכט אינד יוידער, דיא עס דעם מאגנע פערגאָלטען האבען, דאס ער עס יאָר, דיגען אינד זיך דיא בעסטען אָרטאָקסען אלס אירהע פערטרעטער צו יאָהלען. דיא פערהאנד-לונג דערעטער דרייא טאגע אינד עדעלעע אם מיטוואָך מיט אינעם יעהר שטרעגנען אורטהייל גין אנגעקלאגטע, נאמלך: מיר האט פאטשא, יאָר אינשטיישע דיא בעזיהונגסטע פערגאָלטקייט, דאס אינסטע דער יוהען פון אפטשטאל נעלעבען האט. אבראהאנעל לייטשטע דיא אבשאטמונג דייגער האָ-אדעלונג אמריע פון נעאָדער לינע פון דער תמלך ע"ה אב. אייאאָל'ס אפטער. דאן יעהודא אבראהאנעל, ליעס זין אין לייסמאנען נעדער, וויא ער דורך דיינען ריכטס באלד צו עהרען אינד אנזעהען נעלאנגטע. אים יאהרע 1437 וואוהרד דיא אייאאָל נעבאָרען, דער אלס שאאפטסמאן אינד נעלעהרטער זיך בעליר נאָכסטן דוך צו ווערבען וואָלטע. אלסאָנאָ וואוסטע דאס אללענס אבראהאנעלס צו שאפען אינד אבטעט אין צו דיינעס פינאנס-אנגעגען אינד שאטע-ריטסטער אינד שטעטע אינד שטענקסטע אים זיין אללעס בעריטיין.

אנטער אלאָאנאָ'ס נאָכאָלגער איס פאָרשנאל פרינסטע (1483), וואוהרד ער אלל דיינער נישער בעריידס אינד ליעס זיך אין שאנגען נעדער, אים זיך מחקאָלאָ-נישע אנטיפּאָדען. דאך וואוהרד ער באלד אם דען האָף שפּרידינאנד'ס אינד אָהנעבעללאָ'ס נעצאָגען אינד מיט דעם אטטע אינעם קאָנגלינען שטייריפאָטטערס בעשטיגט. ער ריידאָרד זיך דורך ריכטסטיר, זאָוויא דיא אינזיגנע דעס קאסטליאנישען הערשער-פאאריעס דיגען אינד זיך דיא בעסטען אדאָאטען אלס אירהע פערטרעטער צו יאָהלען. דיא פערהאנד-לונג דערעטער דרייא טאגע אינד עדעלעע אם מיטוואָך מיט אינעם יעהר שטרעגנען אורטהייל גין אנגעקלאגטע, נאמלך: מיר האט פאטשא, יאָר אינשטיישע דיא בעזיהונגסטע פערגאָלטקייט, דאס אינסטע דער יוהען פון אפטשטאל נעלעבען האט. אבראהאנעל לייטשטע דיא אבשאטמונג דייגער האָ-אדעלונג אמריע פון נעאָדער לינע פון דער תמלך ע"ה אב. אייאאָל'ס אפטער. דאן יעהודא אבראהאנעל, ליעס זין אין לייסמאנען נעדער, וויא ער דורך דיינען ריכטס באלד צו עהרען אינד אנזעהען נעלאנגטע. אים יאהרע 1437 וואוהרד דיא אייאאָל נעבאָרען, דער אלס שאאפטסמאן אינד נעלעהרטער זיך בעליר נאָכסטן דוך צו ווערבען וואָלטע. אלסאָנאָ וואוסטע דאס אללענס אבראהאנעל'ס צו שאפען אינד אבטעט אין צו דיינעס פינאנס-אנגעגען אינד שאטע-ריטסטער אינד שטענקסטע אים זיין אללעס בעריטיין.

אנטער אלאָאנאָ'ס נאָכאָלגער איס פאָרשנאל פרינסטע (1483), וואוהרד ער אלל דיינער נישער בעריידס אינד ליעס זיך אין שאנגען נעדער, אים זיך מחקאָלאָ-נישע אנטיפּאָדען. דאך וואוהרד ער באלד אם דען האָף שפּרידינאנד'ס אינד אָהנעבעללאָ'ס נעצאָגען אינד מיט דעם אטטע אינעם קאָנגלינען שטייריפאָטטערס בעשטיגט. ער ריידאָרד זיך דורך ריכטסטיר, זאָוויא דיא אינזיגנע דעס קאסטליאנישען הערשער-פאאריעס דער נעאָלאָגען דאזוגלבסס איטשלעסלך צו פערטרעטען גלייבטע. דיא אָרטהאָדאָקסען האבען דאזוגלבסס אבער נאָכט אייגען נעגענ-קאָנדראָטאָטען איפעשעללט אינד איהן איך אורטהייל-אָכט.

אין אדעלבערט וואוהרד זיינע עקסצעללענץ דער הערר קולטוס-מיניסטער פ. טרעפאָרט נאָך הארטעס קאמפּפּף נעיאהלט. איך הייער האבען דיא יוהרען עיפאָלגרייך נעווירקט.

זאָלכע בייספּיעלע, וויא דיא יוהרען בייא דען יוהאלען דען איטשלאָג נעגעבען האבען, וויסען ווייר נאָך מערערע אנגעפּיהרען אינד איך דיא רעגיערונג, יוהרד דאָאָאָ וויסען אינד דאס דאס האפפען ווייר אין אהרהע איינגען אינטערעססע, דאס דיא אינגע פאָקטאָר, וויא עס דיא יוהרען זינד, איך דיא אללע ריקזיכט וועהרע אנגע-דייהען לאסען.

דיא אללע ריכזיכט, וועלכע נכטס אנדערעס איזט, אלס דאס אללע רעכט. דענן מערה וויא רעכט אינד נערעכטיגקייט פערלאנגען דיא יוהרען אינגאָרנס נעטט.

וואס אין דער וועלט פאָרגעהט.

בודאפעסט, 30. יוני.

אים קראָאטישען לאנדטאג נעטט עס דיא גאנגע אבט שטאנדאלע יעגען פּיר-אינטע. טראָאטדעם אינאָרן זיא פיעל נעלד לאנד פיר פּאָיטע איסגעגעבען האט, טראָטצדעם דיא שטאדט זעלבסט אינגאָרייש איזט אינד אָאָן דען טראָאטשען נכטס וויססען ווילל, פערלאנגען דיא קראָאטשען דאך, פאָטט זאָלל אין אידר לאנד אינפערריכט ווערדען אינד בעשלוסען וואנאר דיא אונגאָרישע רעגיערונג דער פאָלשונג, עס איזט זעלבסטפערשטאנדלך, דאס מאן אייד דאס אונגערעכטע פערלאנגען דער קראָאטישען אלדטאָאָ נכטס אינגעדען ווערד.

אָאָן אאנאטיפּע מעלדאָאטישע ווייטע יאָר-דע דער בעי אָאָן טונס איפערעטצט, דאס לאנד צו פערלאָאָסען אינד נאָך מאָסטאנטיגע פעל צו פלוטען; דיא פלוטס ווערדע דאס צייכען דער אללגעמיינען עריעכונג דער אינגבאָרע-נען נעגען דיא פּאָטאנאָטען זין, אין אָאָרטע דעס-סען וואָרדע אינע שטרעגנע בעוואָהנונג דער פערזאָן דעס בעי אונגאָרנס.

אין קאָנסטאנטינאָפעל האט אם מאנטאג דיא פערהאנדלונג דעס פּראָצעס-סעס וועגען ערמאָרדונג דעס סול-טאנס בדיל אצין בעגאנגען. לעפּטע-ראָאנען זינד אנגעקלאגט. אונטער דענען דיא הער-פאָרגאנגדסטען מידהאט פאשא, מאה-מוד דאמאט, נורי דאמאט אינד פאָבר-בעי זינד. נאך פערלעזונג דעס אנקלאגע-אקט טעם בעגינגט דאס פערהאָר דער אנגעקלאגטען. דיא דריי רינג-אמפּפּאָר. וועלכע דיא פּראָמאָ-דונג אינסגעפּיהרט האבען, לעגען פאָללשטאנדיגע גשטאנדניססע אב אינד בעריטיסען. דיא בע-פעהלע צור ערמאָרדונג דעס סולטאנס פאָן מאהמוד דאמאט, נורי דאמאט אינד דען אבראָגען ערהאלטען צו האבען אונד דאס אה-נען פאבריבע בעהולפלך וואר. אאבער בעי אנדר אללע אנדערען אנגעקלאגטען לייגנען עדאך.

דיא פּראָצעס-פערהאנדלונג וואר איינע גאנזאָ-אָאָרדיגע, וויא אוידרע אללען אנגעקלאָ-טען גשטאנדטעס. זיך פריימטהיג צו פערטהיי-דיגען אינד זיך דיא בעסטען אדאָאטען אלס אירהע פערטרעטער צו יאָהלען. דיא פערהאנד-לונג דערעטער דרייא טאגע אינד עדעלעע אם מיטוואָך מיט אינעם יעהר שטרעגנען אורטהייל גין אנגעקלאגטע, נאמלך: מיר האט פאטשא, יאָר אינשטיישע דיא בעזיהונגסטע פערגאָלטקייט, דאס אינסטע דער יוהען פון אפטשטאל נעלעבען האט. אבראהאנעל לייטשטע דיא אבשאטמונג דייגער האָ-אדעלונג אמריע פון נעאָדער לינע פון דער תמלך ע"ה אב. אייאאָל'ס אפטער. דאן יעהודא אבראהאנעל, ליעס זין אין לייסמאנען נעדער, וויא ער דורך דיינען ריכטס באלד צו עהרען אינד אנזעהען נעלאנגטע. אים יאהרע 1437 וואוהרד דיא אייאאָל נעבאָרען, דער אלס שאאפטסמאן אינד נעלעהרטער זיך בעליר נאָכסטן דוך צו ווערבען וואָלטע. אלסאָנאָ וואוסטע דאס אללענס אבראהאנעל'ס צו שאפען אינד אבטעט אין צו דיינעס פינאנס-אנגעגען אינד שאטע-ריטסטער אינד שטענקסטע אים זיין אללעס בעריטיין.

אנטער אלאָאנאָ'ס נאָכאָלגער איס פאָרשנאל פרינסטע (1483), וואוהרד ער אלל דיינער נישער בעריידס אינד ליעס זיך אין שאנגען נעדער, אים זיך מחקאָלאָ-נישע אנטיפּאָדען. דאך וואוהרד ער באלד אם דען האָף שפּרידינאנד'ס אינד אָהנעבעללאָ'ס נעצאָגען אינד מיט דעם אטטע אינעם קאָנגלינען שטייריפאָטטערס בעשטיגט. ער ריידאָרד זיך דורך ריכטסטיר, זאָוויא דיא אינזיגנע דעס קאסטליאנישען הערשער-פאאריעס

נייעסטעס.

אין זייגער האָפקרייזען פּעריטשעט, דער קאַיזער-קאָנג בעאַבזיכטיגט אַם סעפּטעמבער דיא בעזעטצונג לאַנדער באַסניען אונד דיא הערצעגאָוינא צו בעזוכען אונד אין סעראַיעוואָ אונד מאָסטאַר איינגו מעדרטאַגיגען אויפנטהאַלט צו נעהמען. ביא דיזער געלעגענהייט ווירד זיינע מאַיעסטאַט אויך דיא קראַאָטישע הויפטשטאַדט אגראַם בעזוכען.

צווישען קאָשוטה אונד יאָקאָי איזט אין שטרייט אויסגעבראָכען. יאָקאָי האַטשט אין איינער וואָהל-רעדע דען פאַלאַן קאָשוטה'ס, אונגאַרן פאָן אָסטערייך לאָסגעוויסען אונד פּה האַפּז מיט דען דאַנו-שטאַמען קראָאַטען, סערביען, רומאַנען צו פערבינדען. איינער שאַרפען קרישץ אונטערצאָגען אונד דיא נאַכטהיילע דעם זעלבען בעווייזען. הייריינ האַט קאָשוטה זייער שאַרף עריוידערט אונד יאָקאָי פאַרגעוויסען, ער האַטשט וויס-סענשליך איינע אונזוהרהייט נעזאָגט. יאָקאָי אין זייגער נעזוואָהנטען נייטסאַפּלאַטן וויייז האַט הייריינ דען בעוויייז נעלייעערט, דאַס זיינע אונזוטה דיא רייכטיג אונד הינצו-נעפּנטן. דאַס קאָשוטה דער איינזיצע מענש אויף דער וועלט וויאָ, פאָן דעם פר איינע זאָלכע בעליידיגונג וזהיג הינגעהמע.

האַנדעלס-בעריכט דער וואָכע.

בודאַפּעסט, 23. יוני.

דאַס נעשאַפט וויייז לידער אויך דיעזע וואָכע קיינע בעספּרעכונג אויס. דער מאַנגאַלהאַנדעל שפּאַקט נאַכיג. דאַס פּאַרזוקסנעגעשאַפט האַט נור נאַכיג נעריינגע אויפ-מאַרגע. נור שאַפיאַלעלע אַרטיקעל שטאַנט בעספּרעכונג נע-שאַפט עגשטיקלעט. נעלעזשאַנד אַפּשוואַרהיגנד קאַפּאַ. דאַך איזט דער צינזפוס נעכט עדראַכט.

וויייצען, שטאַנדנד ווערד פּעסט. איגאַלנג דעסטען איינינג פריי-ערהאַנדנג. דערבסט-וויייצען בעגעהרט אונד דעסהאַלב שטייגנד 11 נולד 42 קר׳ ביז 11 נולד׳ 45 קר׳. — ראָגגען אַנדאַס האַבער, 9 נולד׳ 60 קר׳ ביז 10 נולד׳ 40 קר׳. גערסטע בליעב אונפאַראַנדערט. פּוטשעד-גערסטע 6 נולד׳ 40 קר׳ ביז 6 נולד׳ 75 קר׳, מאַלץ-גערסטע 7 נולד׳ 40 קר׳ ביז 8 נולד׳ — קר׳. — האַפער גע-פאַנט ביז 7 נולד׳ — קר׳ דיא פּיינע, מיטטעלוואַרע 6 נולד׳ 55 קר׳, שערבישער 5 נולד׳ 60 קר׳. — מאַיס פריי-זע אנצאַהנד. באַנאַטער 6 נולד׳ 70 קר׳ ביז 6 נולד׳ 35 קר׳, וואַלאַכישער ביז 6 נולד׳ 45 קר׳ בענעהרט.

מעהרפּרייזע פער 100 קיגאַ אט בודאַפּעסט.										
8	7	6	5	4	3	2	1	0	N.	
16.—	16.80	17.80	18.30	19.10	19.70	20.50	21.—	21.90	fl.	
8½								8½	N.	
13.40				.3 90		.4.80		15.20	fl.	

אָרזאַמטען עשוואַס לעבראַפּסטער. קאָהלרעפּס ביז 13 נולד׳, באַנאַטער 12 נולד׳ 12 קר׳.

ריבאָל פּעסט; מיט 33—33 נולד׳ 50 קר׳ נעזאַנ-דעלט.

שפּייריס. אונפאַראַנדערט פּעסט. פּרייזע שפּייענדע. שפּייריס אין האַפּזענריינג 36 נולד׳ 25 קר׳ ביז 36 נולד׳ 75 קר׳, אין נאָכפּרעסטען 33 נולד׳ 75 קר׳ ביז 34 נולד׳, אין קאַנזומענטען 34 נולד׳ 25 קר׳ ביז 34 נולד׳ 50 קר׳, פּרעס-דעפּענ-וואַרע 35 נולד׳ 50 קר׳ ביז 36 נולד׳ — קר׳.

פּעטראָלעאַס. אונפאַראַנדערט מיט 17 נולד׳ 75 קר׳ ביז 18 נולד׳ נעטאָ קאַסאַ פּער 100 קיגאַ.

צוויטשקען. וועגען נעשאַפט. באַסטיש 19 נולד׳ 18 קר׳, פּרעביש 18 נולד׳ 32 קר׳, פּרעסען פאָן 23 נולד׳ 50 קר׳ ביז 25 נולד׳.

לעקוואַר. פלאַמאַיש וואַאַרע 20 נולד׳ 75 קר׳ ביז 21 נולד׳, באַנאַטער 20 נולד׳ ביז 20 נולד׳ 25 קר׳.

שאַפיאַללע. אין דער אבגעלוסינגען וואָכע וואַר דאַס נעשאַפט עשוואַס לעבראַפּסער. פּרעקיפּס וואַרענדען 1000 מעצר שווייסוואַללע 40—36 נולד׳, 50 מעצר. פיינע הערשאַפטסוואַללע 82—82 נולד׳, 100 מעצר. מיטטאַללע 85—95 נולד׳, 50 מעצר. פּלאַנדאַיסוויריג 53 נולד׳, 50 מעצר באַראַנאַיע צוויישוי-וואַמפּעראַוואַללע 60—62 נולד׳, 100 מעצר זעבענבירגער וואַללע 84 נולד׳ פּער 56 קילאָ. — צו דעם מאַרקטע זינד בעריישט פּעזעלע קיפּפּער אונגע-קאָמענע אונד נעדט דאַס נעשאַפט אָפּאַטט.

אַפּאַרטיקאַסאַס נעזוויאַשענע וואַללע 2 נולד׳ 10 קר׳ ביז 2 נולד׳ 85 קר׳ פּער פּוד.

אינשליט (חלב). קערנ-אינשליט 42 נולד׳ ביז 43 נולד׳ שווארצע אבזאַטץ.

וויינשטיין. בעסטערע וואַאַרע 62—65 נולד׳, נעריי-נערע 52—56 נולד׳ וועגען נעפאַלנט.

קנאָפּפּערן. אינגאַרישע וואַאַרע 20—22 נולד׳, האַנ-פּרימע 23—22 נולד׳, פּרעבישע 16 ביז 19 נולד׳.

האָדע הייטע. דיא שטאַמענגע אנהאַלטענד נוט. פּרייזע בעפעסטיגען זיך אַפּשוואַרהיגד. פּרימע טראָקענע אונגאַרישע אָקסנרגיטשע 109—112 נולד׳, דיטשע אָקסע. הייטשע 112—115 נולד׳, קוההייטשע 109—112 נולד׳, אונ-גאַרישע שפּאַלטונגע 122—126 נולד׳, האָנפּרימע באַרטי-טע לאַנדראַסהייטשע 11—10 נולד׳, מטשלעריע 8 נולד׳ 50 קר׳ ביז 9 נולד׳ 50 קר׳ פּער פּאַרט. קאַלבפעללע 212—214 נולד׳, קאָפּפּלינג 160—165 נולד׳ פּער 100 קילאָ.

באַדזענקוזיג פאָן 22. יוני.

פּריפּאַט-לאַזע אונד שטאַטס-לאַזע.

	fl.	fr.		fl.	fr.
קרעדיט	180	25	אונג פּראַס-לאַזע	123	50
קלאַרי	42	—	וויינגערי. - אבליג.	95	75
קנעלבוישטש	16	—	מטיסטאַל לאַזע	113	50
קראַקויער . . .	21	—	וויינער פּאַסט.-לאַזע	131	—
אָנגלו	40	—	טירקענלאַזע . .	27	75
אַטאַסי	40	50	נאַלד-דוקאַטען	5	52
וואַרסלאַזע . .	19	50	פּראַנקס-שווייץ	9	31
פּאַלס	52	—	רומ. אַפּיר-רובל	1	17
אַלבּאַנינער . .	23	—	רומ. אימפּעריאַל	9	54
סטאַנסלעוער . .	25	—	1854ער שט.-שיין	122	75
מיריסטער לאָזע .	128	50	1860ער „ 500 פּל.	132	30
לאַיבאַכער לאָזע .	23	—	1860ער „ 100 „	134	50
אונג. נאַלד-ר. 6%	117	65	1864ער „	175	25

לאָסטאַ-ציעהונגען פּאָן 18. יוני:

ווייַן:	18	41	31	52	38
גראַין:	8	14	89	41	60
טעמעשוואַר:	12	31	30	69	76
פּאַס 22. יוני					
ברינן:	18	70	40	74	20

פּראַגשוואַרבלינער ווערהקטער:
יקות׳א הלוי לעדערער.

Brüder Rothauser, Budapest,
Ecke der Königsgasse und Landstrasse.

עמפּפעהלען איהר נאַכסט נאַכסט אַנגעגעבען **שירמען** אין אַללען מאָדעגען אַמאַנס אין דיידע **נאַדבראַקאַטע** אונד **אַטלאַס** צו בעלייגסטען פּעזעטצען פּרייזען. **פּאַבער** אין איבערראַשענדער אויסוואַהל אויס **שאַפּלאַס, אַיילע** אונד זוידענע **קאַטע** נעמאַלט אונד נעשטיקט. וויא אויך אויס **עלפּענ-בין, פּעלמיטטער** אונד שלדרקרעט.

בינא-זילבער-וואַאַרען

אויס דער בעגיראַפּער מעטאַללוואַרענ-פאַבריק. נעראַטהנ פיר גינאַנגען. אַלס: **נור תמיד, קאַנדע-לאַבער, ליינטבער, מנורות** עטצ. מיט דער גאַ-ראַנטיע-מאַרקע פּעזיטעהרט לויט פּרייזקוראַנט. 2

אַללען פ. ם. איזראַעליטען צור נעפאַללענען באַעכטונג!

אינעטר אייזיטס של רבי מ״ה יוסף הובער הכהן אין ווינ׳ן, (תהן רבי הנאון מ״ה זלמן שפּיטצער נ״י), ווירד בא אַבגעהר דער הערען

אויג. טשינקעל זאָהנע אין וויינ,

X. Bezirk, Laxenburgerstrasse Nr. 6—8.

כשר ציגאַרען קאַפּפּעע.

דאַס נאַנצע יאָהר הינדורך ערצייגט. דיא דייפּסטע בעצעלינען אַטעסטען שטאַנען דאַס פּיינגס יינציגע פערהיילונג דעם אַבגעראַבבענערס אונד דייסטראַאַסטס-אַבגעשאַרפטעשטען, הערען סיגאַר יש ר״ ב ע ר, צו קראַקוי. יעדעס אַפּאַקקן קאַנדיס-טוראַנאַס איזט וואָהל אַקרעדיטירט מיט דעם ראַבבינאַט-סיגעל, אונד עדראַלס יעדעס פּ. ם. קיפּפּער אייגען אַט-טעסט. דער דיא עכטהייט דער אַבגעלויבטען.

צו **האַבען** אין **עדעס רעגאַמענטס קיפּ-מאַנס-עשאַפט** זאָהלהאַ אין **בודאַפּעסט אַלס** אין דער **פּראַגינ.**

אויסהנגעסט אין בודאַפּעסט עשטהיילס אונטער פּרעטע-טער **יוליאוס קאַנינ.**

(15—20)

V. Bezirk, Grosse Kronengasse Nr. 19.

קאַרל קאָהן
גראַבשטיין-נייערלאַנג.

בעשטעהט זיט דעם אָהרע 1862.

הייסטנייערלאַנג: בודאַפּעסט, באַדנאַסטס גע-בען דער קאַפּפּעע-קוויללע. פּילאַלע: מאַריאַ-וואַלעריע-נאַסטס נומ׳ 1.

עמפּפעהלט זיך וואָהלאַסטאַרטיגס גראַב-שטיין-לאַגער וואָהל אין אַלס אויס אַלס אויך גרייזס אונלאַדישען גראַנט צו דען בעזלינגסטען פּרייזען. גראַבטרט פּיר דייגע, קאָרדעקטע אינ-שריפט, עכטע אונד דויערהאַפטע פּעגראַלהזונג.

דיא גראַוואַר-אַרבייטען ווערדען פּאָם געפּער-טיגען פּערזאָנלך בעליעטיגט. 2—10

וויכטיג פּיר רעגאַלינגפּאַכטער!

טרעבער-עסטעניין, סלייאַוויטש-עסטעניין, ריס-עסטעניין, לאַגער-עסטעניין אונד אַללע לוקאַ-עסטעניגען אונד אַלע צור ערצייגונג פּאָן גייסטיגען געטראַנקען אייזיקאַלטעס וועגע אַהנע אַפּפּאַראַט bei **Arnold Watterich, Budapest,**
Fabrikslager: Tabakgasse, vis-à-vis dem isr. Tempel.

מאַגיזלאַיאַנס-בייבער אין אַללען שפּראַכען גראַטס. וויינקלאַר-פּילפּער, וויינבאַקוועסס. וויינ-פּערפּעהרונגס-עסטעניין, ווייסס, עכטווייערונגס-פּילפּער, בלוטערונג עטצ. צור וויינמאַניפּולאַציאָן.

המבעריאַפּט. צטראַגענזאַפּט בייליגסט.

! פּיר הויזפרויען !

וואָרע „פּראַנק-קאַפּפּע“, נאַמליך דער עכטע פּאָן

הייגריד פּראַנק זאָהנע אין לינץ

נכט נוט, זיא ווירדע ער נאָך אַהנ פּיעלע אַבער-קאַנטען אנגעפּיינדעט. אונד נכט אין עטרעקטער, פּאַהיג, דרוק אונד אַהנליך נאַכגעאַהמט. זיא זאָגען דער נאַטע אונד דיא שמעגאַטקען נכט נאַכגעדרוקט. וואָללען זיא האַבער פּערפּעהרטע הויזפרוי, נעמענט דען

ע כ ט ע נ פּ ראַנק-קאַפּפּע 9

פּאָן דעם נ ע פּ אַ ל ש ט ע נ יא אונטערשיידען, אינדעם זיא בייס איינקייפ נ ע נ ו י איזט דאַס ע ר ק ע נ נ נ נ ס-ציינען דעם עכטען, אויף פּאַרלאַנגדע אונטערשריפט זעהען:

Heinrich Franck Söhne
Ludwigsburg

דייעניגען אַבערקאַנטען, וועלכע נאַטען דאַלס אדער נאַנען פּאָנגעגען, דאַרען דאַך נור אַלזאָ, דיא אבזאַטס. זיא אַ ט ט ש ע ן, בייסטיל אַכטען זיא אַלזאָ אַנגיי אויף דיא פּיינמא אונד פּאַרלאַנגען זיא שעשטס נור דען

ע כ ט ע ן פּ ראַנק-קאַפּפּע

מיט דעם נאַמענסצוג

Heinrich Franck Söhne
Ludwigsburg

דער צודעם אונטער דער אבער-אויפזיכט דעם הערען ראַבבינער מאַלאַאַן שפּיטצער ערהייזדען אין וויינ, שוואַנגער דעם הערען אבערראַבבינער שרייבער ערהייזד. דען אין קראַקוי, נעפּערטיגט אונד

כשר פּיר אויזראַליטען כשר

אלס יעשולעל פּעלאַסלך כשר נאַראַנטירט איזט צו האַ-בען אין אַללע נאַכ- אונד דעמאַל-האַנדלונגען.

אָסטערייכער מאַר

שייב-אַאַפּיע-ניעדערלאַנג אונד נעשאַפטס-ביכער-אַאַבריס אין בודאַפּעסט, עליזאַבעטה-פּלאַטץ נומ׳ 19.

עמפּפעהלט זיך אַסאָרטירטעס לאַגער פּאָן שרייב-אונד צייכנע-אַאַפּיע, שרייב-רעקוויזיטען אַללער אַרט, טינטען אונד זעגעלד-לאַק, קאָפּיע-מאַשינען עטצ. נאָכפּעס לאַגער אַפּ **פּאַפּיעראַקען** פּיר קוי-לייטע אין אַללען נאַכפּען מיט אונד אָהנע פּרייסאַדזיג צו שטייגנד בעזלייגען פּרייזען.

אייגאַהנטע פּיר דרוקפּאַרען, וויזיטקאַרטען, אייג-לאַדונגען, זיעגעלמאַרקען עטצ.

בעזוכיר-אונד ווערדען אבערזאַללהען אומזאָנסט אייגגעגעדעט. 2

Herausgeber und verantw. Redakteur: **Carl Lederer.** Druck von Emerich Bartalits. Budapest, VIII., Eszterházygasse Nr. 12.

ווידער אונטער. זיא מיססען וואנדערן, וואנדערן, וואנ-דערן, וואנדערן דורכלאפן.

ווידר דן איבמן וואנדערערן דאס ליכט אים וועסטען ווירקליך אויסגעהן? ווידר דער פרעפעל זא פרעלער אהרהונדערטע ווירקליך נוטשמאכט ווערדן? דאס דיא דומאנטשא ווירקליך אין אבראך אים ווידן נעפונדען, דאס איינסט איינע האללע וואר אונד נון צו איינעם אנ-דארען ווערדן זאלל נעגענאיבער דער האללע אין רוס-לאנד?

מאנגן עגרעלך דיא פאלקער איינזעהען. דאס צווישען מעגשען אונד מעגשען קיין אונטערשיעד איזט, ווערער זיין קאנן, נאך דאדר.

נייעסטעס אויס אללען לאנדערן.

* (איים גראס-סט.-מיקלאש) (באנאט) ווערדען ווייר בערייטס עפעל, דאס דיא דאר-טיג יידיש-ארטה, געמיינדע זיינע אן הרווארדען הערדן ע. מ. סיפ, זאהן דעם עדרווייר דנען הערדן אבערראבבינערס צו האלאיש, צו אהרהעם ראב-בינער נעיזאהלט, דיא נייא קרעאריטע יידיש-ארטה, געמיינדע האט הייעדיגר אהרע בעפעל-סטינגס וויזעגעטלדיג נעפארדערט אונד ווינשען ווייר אהר, זאה אויך דעם נייגעזאהלטען הערדן ראבבינער „מזל טוב!"

* (דער יודענ-פיינד ביסמארק.) זאגנשאן, פון 26 יוני, פארשריבט נראף בישלעדלעם ביסמארק, דער זאהן דעם דייטשען ריישס-קאנצלערס פאר אינער אנט-סעמיטישען פעדזאממלונג אונד שלאם מיט דעם אים-רופ: „נעדיר מיטדען פארטשרטסט-טיראנניי אונד דער פארטשריטסט-פארטייא! דיא בערלינער שטאדט-פערוואל-טונג אבטשטראנגיא אונד קנעכטשאפט אונד דער ריישס-קאנצלער, זאנדערן דיא פארט-שרטסט-פארטייא ערשטרעבט דיא דיקטאטור אן אללען אבבאלן נור דיא ליבערא-לען שולד." דער דייטשהדרער דער אנט-סעמטען, פ-אפעסאר ברעבער, ערקלארטע: דאדורך, דאס ביסמארק זיינען זאהן דעהער גע-זאגטס, דייא עטעצט קלאר, דאס ביסמארק גאנזען אונד גאר דער נעזינגונגס-גענאסס דער אנטי-סעמיטען זיא. נראף בישלעדלם ביסמארק ריעדטה אים: „נע-הען זיא צום פירסטען ביסמארק, ער איזט אהר בעסטער אונד וואר-מסטער פריינד!" אבגלייך נראף ביסמארק

דאס ע איס שאנדע וואר. איבער זיינע דרעמאלינע לאנגע ווייל נאכדענקען. דער פלאן זיינעס אנקעלס אפפענבארטע זיך אים קלאר פאר אין אינען: דער-ערלבע וואלטער אין עיסס נאנין אין זיינער מאכט האב-בען. אום אין דאנן נאך איינגעגעס נוטרינקען לייטען צו קאנגען: ער וואלטעט אין נון אונד נאך אבברינגען פאן אין-פעלדגען נעזאהבריטען, דיא נלייבנגס-פרינסיפען עיסס לאקערן, אום אין דאנן שכדן צו לאפסען. נון נון שטשאנד אבער דיא שווער צו לאוגנדע פיאנע אין אים: וואס וואלטסט ער אונטער דען נעגנע-וואיטשנען אויטשאנדען מהן, אום זיך מיט נוטער מאנער אים דער שלינען צו צערען? וואלטעט ער זיינע זעעלע דען מאנכעלליא לאקענדע פערזוכונגען פייז נעבען? קאנגסט ער נכס שטוא אם עגדע נאר אינשטיל-ענען? אך, וואס ווירדע אלסדאנן שטואל אונדן? דייא ווירדע דער פיאפטע מאנן זיך בעטריבען! אונד קאנגסט אן וואהר עטאלס דען מאנן, דער איהם שטעהט אין זא לייבענדגרע אפאטע נור דורך אין איינען בעטריבנגס-דען נעטשיפל לאפסען? אונד מרים? ווירדע דייעע איהן אלסדאנן נכס האפסען, אנשטאטט זיינען? נין! ער מוסטע זיך לאז אנקאמען, דער מיט אללע-דיגס דען פערשטאנד אין דיא פעסטען אפראהטע. דיך מיט אללע-דיגס דען פערשטיגיגען פערזוכונגען אין אפרהיגען צו עגס-צעהען, קאם אויהם וואהרה בעזוויללען דער נעדאנקע, דייא פלוטס אין אין דיין דערין פ-אפעסטיגטע נעזוואלטיגע דאנעגנע, זא יונג אין אויך דערפאללען נאך וואר. בעשטאנדען דאך שאן זיינע וויסעסטען טייטע מיט דעם נעראנקען: מרים אייגסט זיינע נאטשען צו נעגנען.

דאס אין דיעזען וואר אין ניכטס פערדיעסט, וואס ניכט דיא וועלט אהנעדעעס שאן זייט לאנגעגע וואוסטען, זא האט דייעזער אויטשטיין דיג זאהן-נעס אבער דען פאטער אינגאפערנע איינען ווערסה. אלס יענע אללגעמיין פערבייטשטען אנוסטען אהרע בעשטאנדען פינדען. דענן גאן אוט נאך ניכט לאנגע דער, דאס פירסט בוס-מארק אויף איינע אהנלוכע אנשולדיגונג דיא ער-קלארונג אבגאב: ער דולדע שאהל דיא צוישרייב-טען דער אנט-סעמטען, אבער בר בעאנטשאנדען זיא ניכט אונד מנטערע זיא ניכט אויף. נאך דעם אויסטשרוכע דעם זאהנעס, דער דאך נעווים נכטסט אויסגרן ווידדע, וואאן אך ווייסט, דאס עס דער נעשטרענגע פאטער ווידערוגען קאנגטע, אוט נון דאס גענגעטהיליגע וואהר. אמט האס בסגן פרייז דך אלס דען בעשטצער, דען בעפטען אונד וואהסטען פרייזנד פרייזנד יענער עלענדע בע-קאנגט, דיא אהרע ראהען, ווילדען פרעבע אין דען נעמיינסטען נאצאגאלטיאס- אונד גלוי-בנגס-הטטצערייען אויסגרן לאפסטן. גלוקליבער ווייזע האט דאס ווידענטהום שאן ארגערע המון אבערדוירט, אלס פון פירסט בוסמארק אונד ווייזע דייפשאפט אויס.

*(פרוינהאנדעל אין רוסלאנד.) אים דער רוסשען גובערנעמענטשטאדט מינסק ווירד פאלגענדע אינדערלכע טהאטזאכע מיט-נעטהיילט: דער דאר טיגע יידישע קייסאנן ה. ענאגט זיך זעהר דעם טרונקע, אין פאלגע דעס-סען פון דייט 8 אהרען מיט זיינער פרוי. דייא ער פאר טוהרענד אונד אנטשלדיגט אונד בעדיינסט, אין שטעטסען אונגייעדען לעבסטע. ניילדיג מאכטע אין ונגנער מאנן בי . . . . ק מיט דער אינגלקיל-בכן אלס דער קייסאנגנס בעקאנגטשאפט אונד דייא פאלגע דערזולבען וואר, דאס ב . . . . ק דעם קייסאנגן דען פאר שלאם מאכטע, אים זיין ווייב זאממט 3 קינדערן צו פערקריגען. דער קייסאנגן ליעס זיך דאס ניכט צווייאמאל אזגען אנד פאר-דערטע אלס קייסייז פיר אללע 4 פערזאנגן דייא סממטע פאן 1000 רובער. ב . . . . ק נאב אנפאנגס נור 500 רובעל אונד פערלנגע אין אדרן בריעדע דאנ-דעלאיגס. אנדעס ב . . . . ק דעם קייסאנגע 700 רובעל צאהלטעט, אונד דייזעזער דעם יונגען מאנגע דעססען פייז אונד 3 קינדער אנדערס בעגע-לוך דעם נאנגען „נעשאפפס" וואהרדע אין שייפ-לידער פערטראג פאר פערינגען אויסגעפערטיגט. באלד דאריין ערפאלגטע דייא שווידונג דער ב-

---

ווייא! דאללטע צו אללא עשפאלידען, זיינע מרים צו-ריקלאפסען, אונד איבער לאנגע אדער קורצן דער נאכריכט עגענגענגעזתרהן, דייא ווייא דייא ברייט אויגען אונדען? דאס בעפסטע פיר איהן וואדע וואהל נעזוינען, הויר צו בלייבען, אונד זיך בלאס פאן דעם אנקעל לאפצוזאגנן: ווייא קאנגטע ער אבער. אלס אונבעדייטענדער יינגלינג האפפסט, שטיין צו פיידען, נעגנען דען מאנגן מאנן, דער נעזיינס נכס אנשטעללאפסטן ווידדע איהן מיט זיינעס נימיטנסטען צאהן צו פערפאלגען? וואאן אללטע ער זיך אייך ע-נאהרען, דייא ער דאך אם קוינגן פרייז דעם וואקרען שטואל צור לאסט אללטען וואלעטט? אין דער-ער קרישטען לאנגע בעשלאאס ע-ערלדיך, דעם שטואל אללטע — זולבסס זיינע בלעבע צו מיר — מיטצוטהיי-לען, אונד דער דעססען ראטהע צו איבערלאפסען, ער צאה-נערטע נכס. נינע הין צו דעם מאנגע, דען ער נלייך אי-נעם פאטער ליעבסטע, ע-צאהלטע אים דייזע נבדרענגטע לאנגע, אונד באם אים ראטה.

שטואל, דעססען זעערע שעפטס בעאנגסטיגטע וואר דורך אללע יענע בעאנגזיהטיגנדען צוויטפל איבער שטאנדס עקנגסס, פאנד זיך דאך דאדורך נעשאפפסט, דאס ער וויינגסטענס דען יינגלינג זא שאנדהאפט עגס-שלאפסען זאה. נאך איינער קוצצען איבערלעגונג אנטש ער: „אך כאנן מיך דורכאוס פאר דער האנד מיט דער אידעע איינער שלוסס נכט בעגעגנען, דען פיר-ליעבס מינדלך זיך זאגנן שווער פיעלע, קאנגטעסט דייא אללגנאללס שווייסטליך טהון. שייבע איהם דאהער: דן איינגס עהרע-ביטטיגען, אבער פעסטעס מאן, זאגט איהם, דאס דייא צוואר יעדער ציט בעייטס זיין וועדדעסס.

דען עהעליטע ק., אונד אם ליעפ דער נאכסטען טאגע ווירד דייא טרויאונג דער פרי ר. מיט ב . . . . ק שטאטסגנדען, דייא וואורדדע ק. אויף אינמאל זיינע פרוי אונד 3 קינדער לאז אונד בעקאם אבערדיעס נאך 700 רובעל. פיר דייא ער נון ווידערער איינע צייט לאנגע רעכט וואהר זייפען קאנן.

* (גראפע אונגליקפאללל.) אים קאלאטשא ווירד נעמעלדעט: אם 24 יוני, פרייטאג, טראפפען דייא הויזערן אים מאלנא אים קאראטשא איין. דייא הויזערן ווירדדע אין פרי-וואה-הייזערן אינקוואדערטערט, איינע פאן אידה-נגען אויך בייא דעם אריעטע רר. פאללאק. אלס דייא הויזערן בייא לעטצטערעס בעריייטס איינגעקעהרדט ווארען, בעגאנגען זיא אידרע וואפפען צו פטעגען. דער קלייגע, 10—11 יאהרייגע זאהן דעם הויזווירטהס זאה דעם טרייבען דער הויזערן צו. דער געמיינע סמאן איוואניטש פטעטעע גערארדע דייא וואפפען זיינעס קאראפא-ראלס: ער נאהם דאס דרעפאלויער-פשטערראל אונד בעגאנגן דאסזעלבע צו ריייגען. ציפאללען דריקטע ער אויף דען האהן דעם אים פטשטעראל בעפינדליכען דרעפאלויערס, דא וואפ-פען גינג לאז אונד טראף דען קלייגען קינאבען אים ריקען דערארט, דאס דאס קלאמע, אין בעגעגנונגס-ווייז אין קוגעלע דראנג דעם קנאבען צווישען דען אונטערען ריפפען אין דייא ברוסטגאהדע אין אונד קאם פערצע אבערנאך האלב דעם הערצעגנס הערזנס. דאס קינד איזט נאך אזטאונע דער אדצעט אונדערטבאר פערלארען.

* (דייא האסטע געשאפפס-רעקלאמע.) בעטצטהין יוארדע אין קאלקוטטא אים עגגלישען אינדיען אין אבעלטהאטער גע-פאהרלידבר פארטע אדרעטערט אונד צום טאדע פערארטהיילס. דער טאג דער הערכטונג וואר אנגעבראכען, דער הענקער בעשטאפטגטע זיך בעגען מיט דעם פערארטהיילטען, אלס אין דער הערר, פאר קורצעס פאן דער רייזע אנגעקאممען, זיך פארשטעללט אונד איינען בעפעהל דעם גובער-נעמענטס פארצייגט. דער אידן ערמאכטיגט, זיך איינינג איינגעבליקט מיט דעם פערברעכער צו אונטערהאלטען. מאן לאסט זיא וואהרעגד אייגער פיערטעלשטונדע אללין אונד אלס זיא זיך טרעג-נען, הארט מאן, וייא דער פערארטהיילטע צו דעם מאנגע זאגט: „הארען זיא, איך טהוע עס.

דיא פיעלאפר פאן אידם עפפאנגענגען וואהלטראפטען, ע-ראפדיעלטען אללעס בעלבסס מיט דעם רעבען צו בעצאהלען: דאס אנטער דער גלוידבר דעמעטער פאפטער בייא דיר ווייס הארטער שטעהנ, אלס אללע לעבענסרוקיכטען, זאגט איהם פרייגער. דאס דייא אנגענאפטענע קאפס אן זיינער טאפעל, וועלבסס אונטער דען פאראנבראכטען גע-דיינגסטען, דיר ערלייגאזע שקרופטעל פערארטוואנגען ווידדע, דאס דוא דיך אללזא נימטעטערמר דאצו עשטשליעסען קאנגנסט. גלויבע מיר, ליעבער שלמה, דיין אנפעל איזט עבען זא עדעלמיטהיג, אלס עגלעגרדס אונד קלוג: ער מייד דיך נכט צוזיינען וואללען. דייא אביבר-ציינונג, דייא אללין זיינען אנגענדר פייערדען בעגרינדעט. זא פערלייגנען.

שלמה בעפאלגט נאך דן דרעמלבען שאנ דייזען ראטה זיינעס אפאטעלידען פריינדעס: אהנע יעדאך דען ע-ראפפטען ע-ראפלן צו ע-ווירדקען. דער פאיזערלידבר נעגען ווידערשטאנד שאן זיינען דען נעפאנגענען נעפאפס. ניינטעס אבער אויף אנגרייזאמען שאדרזינן אונד אויף איינע זא דורכזוגע אבשפרעכענדע ערקלארונגס. ע-ווייפעלטע נעגען. דאס שטואל אויף דען אייגענגען דעם נוגלינגס אייגענדע פערשפרעכען אין אנפאלט ע-נעהמט, אונד אין דער פעסטען אויפוואללונג זיינעס צאהנס בעפאהל ע-פאר שלמהס טהרע אדרעס אין אונד אין אינשטר קוינגרליא אפוואנד דעמזעלבען דען אויסגאנג, אדער אויגענע עמפאנדען דען אינטערעס צו שלמה צו נעשאפטען.

(פאר-שטעזונג אפאנס.)

אונד דער האבסבורג נאך־נאך. עי־קאנגעט אבער טראפין אללדרעם דאס הערבע נעשיק נישט אבזוענדען, ווילדעם איהן אונד אללע זיינע שאפנישען גליהבענס־נעגאבען דורך דאס ערוואכענדע בעפעהלשייבען פאר יאהרע 1492 טראפ.

ווער ווענדען אונס צו דען יודען אין שפאניען צורק, דיא שטאנדע דער יודען נעגענונג ריקטע פיר דיא יודען שאפ־נעיגנס איממער נאהער, אונד דער ערדאנקע, דיא נעזעי־נעשען פלירען דעם אייגנס אין נעלעגענהייט לאנדעס, דאס זיא אן פיעלע יאהרהונדערטע אירע דיענאפט גאנזען. נון זיא איממער פערלאססען צו מיססען, פיעזעצעט זיא פיר איממער פערלאססען צו מיססען, פיעזעצעט זיא מעהרערע וואכען פאר דעם בעשטיממטען טאג אין דיא טיעפסטע טרויער. זיא האבען קיינע רוהע מעהר אין דען דייטשען אונד פערבראכטען אנגאבע אבטעט אויף דען נאי־בערן אין־פאהרען, אויף דען פיר־יודענהאפען, דיא דאס טהייערסטע בארגען.

דיע נאכפאסע פעזולטונגס־ארט דער שאפנישען יודען האללטשט פאטשנאל זיין, מיט דעססען קאנץ דאן יאאר II. אין פערטאג נעשלאססען וואהרדען וואר. עשווא 120,000 יודען פערלייסען צום פעסטעזעטצען טערמין שאפנישען, אויס דען האפען אליוענגא, אריאנבעס, קאי־סטעללא אדרינא, בראנאנגא אונד מעלאגאגא. דער פיר־אבערדזונג נעמאס מוססען דיא זעכסהונדערט ייסטען יודען־פאמיליען אינגא אייגנהאנדעריונגס־נעביעטע 60,000 נאלדר־קיוצאדאס (אין קוריצאדאָ איטס אונגעפאהר אין אסטערייכישער דוקאטען) יעדער זאנסטיג איינ־וואנדערטע אבס נאדר־קוזאדאס עלדענען. צודעם דורך־טען דיא אליכטלינגע אויף נור מעהר אבס מאנאטס אין פאטשנאל פעזוילען, ווער נאך דייזעס טערמין נאך דאנס בליעב. פיעזעל אין דען קאנגס אייגנטהומס. דאך וואללטע צו פיר דערען דייטשערע פערשיעדענע זאר־גען. צו דייזען האבען בערגענגען נעזעללטען זיך צוויי אנדערע אנגלוקסמאענגען. דיא אין פאטשנאל וויסהענ־דע פעסט וואהרדע דען יודען אינגעשריבענען אונד דאאנ־דאס אפאלק אויף נור מעהר אבס נעפעהרונג אינגעדלבען. אנגעזיכטס דער וואוהסה דער פאטשנינגען פליכטשטען פיעלע אייגענאנדע־רע. קוים צוי רוהע נעקאמען, אין דיא עברעיע אונד אינאנדען, וווא זיא מהיילס פערהונגערטען, מהיילס אאם אאבעד ערמאדעט וואהרדען. דיא אבריגען וואללטען נאך דעם קאנגס פערשיעדענען וויטטעפערשיעדדס וויי־דען, אין שטייל פליכטעטע נאך דער זעיט, דאך וואהרדען יא אאם דען שפפס־קאפטאנען אינגעפאלגערעס אונד ביז אויף דען נאקטען ליב עגטבלאאסס: אין אנגענומאהס דער עלטערע אונד נאטטען וואהרדען מאטטער אונד פייזיג מיטבאהנדעלט אונד דאנן אין דען אבגרונד נעזאנגען.

דער עגטס דער אייגנהאנדעריגע צאנ גס אונטער אלל־

פאללייטאָן.

דאס פערערבטע פערברעכען.

(20. פאָרטזעטצונג.)

23. קאפיטעל.

שלמה האטטע זיין 18טעס יאהר אונד דיא פאָרגע־שיעבענען מיט בעסטעם עפאָלג צוריקגעלעגט. אלס ער פאָן זיינעם אנקעל נאך הייזע בעריזען וואהר־דייטער עפעסנג אירן אויף דאס הערצלעכסטע; ער אוס־אדסטע אונד קיסטע אירן: לאבעט אירן זיינען זיינעם אנגעוואנדטען פליטטס אונד זייגר בעזוירזענגען מוסטער־דאפטקיטס אין השלטיגן מיטטעל־אנדעלע.

„ליעבער יעפפע! שפיאה עי, אונדעס עי אירן נע־בען זיך אויף דאס קאנאפטע צאנ. עס איזט מיין גלי־הענדסטער וואונש, דיך זאבאלד אלס מאנלעך אללע וויעס אלס מיינען יעפפען, אונד אלס מיינען אינסטינגען ערבען פאפיטרגן צו קאנגען. דוא מוסס פאָן גון אן אין מיינעם הויזע וואהנען, אונד דיך נאך אונד נאך אן מיינע קאפס נעוואהנען,“ דא עי הייער פאטשנאל בעבלאאסטען בע־מעיקטע, פיטצע עי שנעלל הינצו: „עשטיריך דאך נכטס, לייבעגע יאהן! איך וויל דייגנס רעליגיאזען נעוויססען אויף קיינע וויייז נאכזעטצען; פיטמעהר האבע איך, דיר צו ליעבע אין אכטבארעס הערנעוויס אלס קאכען אינס הויז נעגאנגען, וווליכט יאה־יאה־גון וויייד דאס דא שפיזען כשר בערייטטע הערדען.“

אין וווליכטר קוואלגרדען אנגסט בעפאאנד זיך שלמה

דיזען נייטליגן נאך פאָר. אין פאָטשנאל צו בליבען, דאך וווליכטס לאאן הארדע אתהיי! נאכדעם דער עפסט־נעגעטצעט מעמטן דער אויסזוהנדעריונג שעפשרטיגה וואורדען זיא זאממטליך צו שקלאפען נעמאכט אונד פערשיעדנקט. דיא נאבדען אונד האפליטשע קאנגטען זיך דיא יודען אונד יודינען עגלכטען אלטערס יא נאך בע־ליעבטע אויסזוהנהלגן, איינען הערצצערייסענדען צוג בע־ריכטען דיא כראנינגען אויס דעם יאהרע 1493:

צו אנפאנג דעס יאהרעס 1493 ליעס דער נייזאאטע קאָנג אראגאָן בייז אזעהרליכען עגלעטען בעלעגרן דיא קוריגע קינדער פאָן צוויי צו צעהן יאהרען עגשרייסען אונד זיא נאך איינער פיינען אנזוכר אים אצעאן בריינגען. ווער דאס שלוגצען אונד נעגשייריא דער עגלעטען נכט פער־נאממען, אלס דיא קינדער איהנען עגרייססען אונד אויף דיא שפפס נעשלעפפס וואורדען. האם נע אין זיינעם לעבענען אממער אונד עלענד אונד אונרייל וואהרענגאב־מען. דיא טראפטאָזען מוסטער ערהאבען אין וועהרענגאב־שריא צום עגטעטצען, דיא קינדער וויממעטרעטן אונד קלאממערטען זיך אן זיא, דיא אאטער רוففען זיך פאָר זעעלגעטטעריין דאס האאר אויס; נעטמאנד וואר דא, דער עבראבריגען מיט איהנען האטטע, איהנען טראפטס צוטשפ־אדר אדער אין נוטטס וואהרס בייא דעם הערצאָזען קאָנג אינלגענע, איינער פיר אין האטטע אם יאהר 7 יאהרע עגאפ־סען. דיא ארמע וואהרע זיך דער קאָנג אין דען וונע, פאָר דיא פיסס ווייגער יאפסטר. פאלטהעגר. מאן מאכטע אידר דאך וועגגעסטענס אידרען יינגסטען יאהרן לאססען. ער אבער האבטע נכס אויף דיא אאר רוף זיינען דייגענען צו: „עגטפאריגע יא פאָן מיינגס אגגעגרכטע!“ אונד אלס זיא איהרע בטטע נכסטרפטפאוענגינגר וויעדערהאלטע, פדרען דיא פאטאגאטען זיא האטס אן, דיא שפ־אר פאָן מאנג: לאססעס זיא, דיא מאכטס אין אייגע אינדן, דער מאן איהרע יינגגן דייבס! פיעלע מטטטער פלטרטען אום דיא עלדיבנס. אידרע קינדער בעגלייטען צו דרעפפן. איינע פיר דרעקטע אידר קינדר אין דיא בריוסס אונד שטרעצטע זיך מיט אידרעס ליעבלינגס אים מעער, זיא זיא ביידע אידר נאאב אפגדען. דיא מיטטטען יידישען קינדער שטאבבען מאן אויף דען שפפס אדער וואורדען בייא אידרער לאנדזונג פאָן קראָקאָדילען אונד ווילדען בעסטען, וווליכט אויף דער אינזעל הוזטען, פיעזעגרדס. נור וויינג בליעבען אבבען אונד דיעזע וואורדען דאנן דייבס פפלאנצע.

דיא ליידען דער מיט בעסטאלטשער נרוזאמקייט בע־האנדעלטען יודען אין פאָטשנאל וואהרען דאמיט לאנגע נאך נכס צו עגדע; אידרע קוואל בעגאס נור אייגע אגדעס־נעטאשטע פאָטשנעטצונג. אים יאהרע 1496 עגליעס דאן מאנוועל, קאָנג פאָן פאָטשנאל, דאס בעשעאלטשייבען.

שלמה אפנס.

בייא דיזעם אינגעוואהרשען אנטראג, דער אנטראג קאם איהם יא אונאבדבערייטטס. דאס עי אים עגסטען אינגע־בליקע אום אייגע אאסטענדע, איטטטיגקדע אונד נכס פערלעגענדע אבטוארטס פערלעגען יואר. דער אאטה בעטטעקטע דען קאמפף אין שלמה'ס אייגגרע, יי יואר יואנר אים פאָרזיין נעפאאטס דאייזר. אונד — עבען אום דאס קינגס עי נאך נאגגנן צו אינגער אויטטיגקדע עגזוויזדרונג, שאאנד עי אויף. אומארמטטס איהן נאכ־מאלס, אונד זאגטס אין דעם ליבבדיכסטען מאנג: „דוא וואללטס מיס מיר צוזאגען דיין, מיין זאהן, דאס איך עס נור אויף בין!“ דיזעיך פיר עי איינגן אויף הבבריא. דעם עי בעפאאל: „דעם הערין נעפפאל. דיא דעמזעלבגן בעשטטטטגן צימטער אים הויזע אנצו־וויזען, אין פיר דעססגן בקקוקנעלבקיכס אין יעדער בע־צעהנטגן זאגנע עי טראאנגן. גליכצייטיג אביבערייכסט עי שרמה איינע נעפאללטע בארזע. „דוא דא־פפס, שפ־אאך עי, אלס נגטטפארטנער נעפפאל דעם ריכטגן דאפאאטעס אין שאאטס אינגיכס: בעצייגע דיך אויך דאנקבאר נעגגגן דיינע עהטפאטרגנגן בראאטן קאפסטעבער, אונד זאגע מיר אן אגפעראהאלגן, וווגן דיא באיגע קינד אונד אונד אגדרע אויטס.“ אהנע אינגע ערוויידערונגס אבצו־וואהרטגן, פער־ליעס עי דאס צימטער, אונד ליעס שלמה האלבבעשיבט מיט דעם בעגרייפגנגס קרלגן צוריק.

„בעליעבגן עגו, נגאדגן, מיר נאכצוזאלגגן,“ שפ־אאך דער בעדיגטגן; אונד שלמה פאלגטע מעבאגטע נאך.

דיא צימטער, אין וועלכע עי גגן נעפיהרט וואורדע, וואיגן פיר איהן לעגגאנס אינגעגרכטטס. האפפטע איהן אין אללע יודען, ווערבטס דיא עבגעגעגעפפענען, בייז צו אייגנס בעשטטטמטטען מיטגלדן דאס לאנד צו פערלאססען האפטען, אין וואר אבער דיזיגעטטיגס נעוויללט, זא פיעלע ייטכע בעוואהגער צו פערליערען, אנדערע שטייכעלטע זיך מיט דער האפפגטנגס דאס דיא יודען ליעבער דאס כריסטענ־טהום אנטראמטן, אלס פאטשנאל פאָטשלאססען ווייערדן. אלס ער זיך אין דיינער בערעגטגנגס נעשיטשט זאה, קאם פפ צו נעוואהלטוואטער עגטרייטגנגס אונד טויפע דער קינ־דער, וואדאנן דער עייוואכסטענען, צו אפאנאנגע. דעיגען וועגגעגאבבע ווער אים פאָטשנאל פאָטשלאססען וווללטן. נעגנט דעם, עגדגן דעם יאהרעס 1497 וואר דיא יידישע עגליזאן אין נאגגן פאטשנאל פערגעטטעס, אללע אירע בעקגגנגגע־נע־וואלטגאס דעם כריסטענגלאוגס צוזעגדערדס. אאך דא בע־נאגגן עגשפלץ דער קאמפף דער מאראנאגאס (דער הייס־ליכגן יודען) נגגגגן דיא אינקווייזיציאן — אין בלוטבדי־סטענגס. נאר פערגעטגנגס אינגעגדערס שטייפגעלט. דאס אנדערטאהלב יאהרהונדערטע לאנגע דויערטע — אנדערע־ר זייטס דאס הייליכע עגטווייכגן דער פאטשנעגיטשע פע־פאָלגטגן, וווללגע אללער ליטס אונד נעוואלט דער יע־נעיגנגע צום טראאגן דאך אללמאליג דען זיינ איבער דיא נעגגגע אאנדגן.

פאָן דא אן בעפאלקערטגן פאָטשנעגיטשע מאראנ־נאס, צום יודענטהום אנגעקעהרט, מיט מיטבאהס אונד בלוהנגס אינסגעריסטעס. אאסס אללע לאנדער דער ערדע. עס וואר אין וואנדערן, וואנדערן, וואנדערן פאָן קיסטע צו קיסטע, פאָן אאסטערדאס אונד לאנדאן בייז קאיי־אונד מטינגא. אגגן גון, באלד 400 יאהרע נאך יענגן שערקגעגטאאנגן, וווהרדע דיא שאאגיער אין דען עג־קעלן גגם מאכטגן, וואס דיא פאָאהרהגן אין דען פאר־אאהרגן נגגגרדגס. דער וואאגטע דער שאאגיער וווידד וואהל קוים אין עי־פפלוגגס נגהגגן. דיא יודען פאָן פאאהל־ריידד, אללגאנד, אללגאנד זיגד צו זיגדד מיס דען דאאס הערישגעדדן נאאגאנגן פערוואאסגן. עס וואאדע דענגן, דאאס מאן אין דייטשלאנד בעגגגגגגגן פערוואאסגן. דאס דייד פעטאגד־דיגגגן דער אינקווייזיציאן, דאס דייד קאמפף, יאהרע נאאגגן בעגגגגגגגגן דורך אייגגן בעגגגגגגגג